

FITO RODRIGUEZ

AURTENGO EUSKALGINTZAREN GAZI-GEZAK

Kontatzen dutenaren arabera, gure herrietatik txikienetariko batean gertatu omen zen (ez dut aditu dudan herri txiki horren izena aipatuko, gurea bezalako Herri txikian halako aipamen desegokiak aitortu ezinezko samindura eta, ondorioz, gorroto ezkutu bezain ezabagaitza ekarriko didalakoan...), baina herrixka hartan ezalfabetua zuten alkate. Ezalfabetua diot, ez ordea alfabetatugabea, zeren eta, zoritxarrez, nagusiak omen dira izan alfabetatugabeak gure herri txiki zein handitan eta, gainera, alfabetatugabeko askok badakite irakurtzen eta idazten. Ene pasadizoaren protagonistak berriz, ez zekien ez bata ezta bestea ere. Ez letuz ezta izkiratuz ere ez omen zen gauza, beste gauza asko eta asko, ordea, ongi baino hobeto jakin arren. Izan ere, herriko alkatea zen eta.

Beraz, izendatu gabe geratuko den herri honen alkate ezalfabetu eta jakintsuak zituen ohituren artean xelebreena zen pestetako mezetara joan eta gero gainontzeko herritarren aurrean egunkaria letuz (edo horren itxura eginez behintzat...) pairatzearena. Esan bezala, herriko gauzetan jakintsua izateagatik hain zuzen, bere herritarren errespetu eta mirespena eduki arren, jende guztia ohartzen zen horretaz nabarmena baitzen bere irakurtzeko gaitasunik eza... eta, jakina, tenore harrek lagunen artean sekulako egoneza ere sortzen zuen.

Areago, behin baino gehiagotan, ezjakintasunaren ezjakintasunez nonbait, egunkaria bera behetik gora alderantziz jarria geratzen zen, irakurlearena eginez, mezatatik irtetzen ari zen herri osoaren aurrean.

Aipatutako moduan zegoen egunen batean, bertan zeuden gazte ausart haietariko bat gerturatu eta zuzenki mintzatu zitzaion:

— *Aizu, alkate jauna, ba al dakizu izparringia alderantziz ari zarela irakurtzen...?*

— *Bai mutiko —arrapostu zion berak leunki— hain zuzen ere, gure munduan gertatzen denaz zerbaiz jakin ahal izateko egunka -*

riek diotena alderantziz irakurtzen jakin beharra dagoelako da hori.

Alkate jakintsuaren antzera pensatzen omen zuen hizkuntzaren filosofi munduan jakintsua zen Ludwing Wittgenstein irakasleak eta mintzairaren erabileraz aritzerakoan honela zioen: «*Esanahi garrantzitsuena ez ohi dago aipatzen den hartan aipatzen ez den bestean baizik*».

Esakun honen edukina gizartearen garapenera erakarritz, berri, Eliseo Veronek diosku: «*Gertakari inportanteena ez ohi da egunkarietan etengabe errepikatzen dena agertzen ez dena baizik*».

Beraz, beste era batean adierazita, gure herri txiki horretako alkateak erakutsitako jakinduria behar omen dugu izan, hain zuzen ere, gure inguruan gertatzen denaz behar bezala ohartarazteko. Horixe litzateke, bada, aurtengo euskalgintza azterterakoan erabili nahi izango nukeen ikusmira. Kasu egitekotan, ez prentsan islada izan duenari baizik eta azpian ezkututa geratu denari so eginez. Nolabait esanda, eta aurtan hil zaigun Gilles Deleuzek erabilitako erreferentzia hona erakarritz, «*The - atrum Philosophicum*» honetan argietatik at sasi-ilunpetan dagoenari begirada luzatu nahian. Hona hemen.

UNIBERTSITATEA

Egunkarioran UPVri buruzko albisteak etengabe azaldu diren bitartean, UPNAn berriz, bai Erektoregoa baita Klaustroa ere goitik behera eraldatu arren, Iparraldetik etorri zaigun Unibertsitatearen aldeko aldarrikapena da, ene aburuz, arlo honi dagokion gertakizun nagusia.

UPVko aspaldiko borroka ren arrazoia den «Irakaslego propioa» errebindikazioa gauzatzeko bidea lehen baino askoz garbiago egon ez arren, aipaturiko borroka atzo goizekoa ez denez (frankismo garaiko PNNrenarekin parekatzerik baitago) ezin esan arlo honetan aurtengo ezaugarri nagusia daukagunik. Aitzitik, oraindik ere despedituak egon arren, gatazka bideratzeko prozedurak bide sindikalagotik ari dira eramaten (maiatzaren 25eko Gobernu Bazarrean erabakitakoaren arabera) lehen baino eta, ildo horre-

tatik ere, bizitzen ari garen krisi ekonomikoko gizarte honetan ezin hartu erreferentzia gisa arlo honetako borroka.

UPV eta UPNaren arteko hitzarmenak, berriz, ez omen dituzte gauza praktikoa eta berriak ekartzen, nonbait. Nahiz hitzarmena bera txalogarria izan, ez du ematen Zaragoza, La Rioja edota beste gainerako inguruko unibertsitateekin hitzarmendutakoaz asko bereizten denik. Euskal arloan, dena den, bi barrutien arteko bai ikaslego baita irakaslegoaren mugikortasuna kontuan hartzen bada ere, gutxienezko eraginkortasunez praktikan nekez martxan jarri daitezkeen joerak ditugu.

Hala eta guztiz ere, edozein hizkuntzak gutxiagotze-bidean segituko du Unibertsitateak betetzen dituen funtzioei behar bezalako erantzunik ematen ez dien bitartean. Goi-mailako irakaskuntza, ikerkuntza eta gizarte-hedapen kulturala norbere hizkuntzan garatzekorik izaten ez den bitartean, bada, ezin esan hizkuntza haiek mundu modernoko hizkuntzak direnik. Horrexegatik hizkuntza minorizatuentzat unibertsitate-lana ezinbesteko erreferentzia da. Horregatik hain zuzen, ezin ahaztu aurtan, eta Euskal Unibertsitatea aldarrikatzeko bereziki, Donostian Udako Euskal Unibertsitateak egindako Kongresua.

Honetan, dena dela, Iparraldetik datorren Unibertsitatea aldarrikatzeko enbata da, nire iritziz, aurtan eduki dugun arlo honetako berri emankorra. Izan ere, bertako esperientzian oinarriturik eta sektore euskatzaleek gidaturik, hango errebindikazioak kolokan jartzen ditu orain arte erabilitako zenbait eskema zaharkitu (adibidez, unibertsitate barruti bakarrarena), hastapenetatik unibertsitate-borrokak nozitu ohi duen estatalismoarekin apurtzea ahalbideratzen duen bitartean.

Urte osoan zeregin honen inguruan bai ekintzak baita hausnarketak ere gauzatzen saiatu arren, gaurko honetarako gertaerak izan diren bat gogoratzerakoan Arbonan irailaren 26tik urriaren 2ra arte burututako «Europako Herri-Hizkuntza gutiagotuko ikasle mugimenduen topaketa» hautatuko nuke.

EUSKARA BATUA

Euskaltzaindiaren XIII. Biltzarra Leioan egin zen duela urtebete (1994. 10.3-7) baina «ahoskera baturantz» joan ahal izateko.

teko bideak ordutik hona ari dira jorratzen. Asko eta asko izan dira ahozko euskara batuaren premia aldarrikatu dutenak, batik bat kontuan izanik euskal komunikabideek egonoro zabaltzen duten eragin kontrolagaitza. Euskara batuaren 25. urteurren~~ra~~ profitatuz (1993) ahoskera batuaren beharra azpimarratu zen berriro ere. Erakundeen aldetik, Eusko Ikaskuntzaren XII. Kongresuan eskaturik suertatu zen. Aurten, berriz, honen inguruan ba omen dago Batzordea lanean. Esan bezala, egonoroko lana prentsan azaltzeko modukoa ez bada ere, gertakizunaren maila badu, niretzat behintzat.

EUSKAL PRENTSA

Ez da bereziki aurtengo uzta. Izan ere, *Euskaldunon Egunkaria*-k honez gero bost urte bete baititu, baina aurten egindako berrikuntzak (azalan gehiago mamian baino, Propaganda leloak agintzen zuenaren kontra) gertakizunaren maila ere merezi du. Ildo beretik *Bat*, Soziolinguistika aldizkaria, bere 15. alean (1995eko uztaila) erabat berriturik etorri zitzaigun, *Egunkaria* bezala, informazioa gehitu, kolaborazio berriez hornitu eta egun, dudarik gabe, produktu duina eta estandarizatua lortu du.

Prentsan aurkitzerik ez dagoena *Egunkaria* eta *Argia* astekarien arteko dibortzioa litzateke. Egoitza ezberdinetan bizitzeko egindako posturaz gain bi proiektu ezberdin ere badirela ematen du. Beti bezala bereiztea gazi-geza baldin eta bada ere, egun euskal prentsaren arloan bi egitasmo baino bi errealitate diferente eduki ahal izateko aukera gauza berria da gure artean, eta beste arlotan bezala, behar bada heldutasunaren seinale. Halere, aipatutakoaren ondorio gisa edo, *Larrun* pentsamendu-aldizkariaren galera ere sumatu dugu. *Argia*-ko gertea den Joxemari Irazustak emandako azalpenak, gainera, pisu gutxiko arrazoiak dirudite aipatzen ari garen pisu astuneko argitalpen horrekin egin dena agertarazteko. *Larrun* galtzeak euskal pentsamendu berri eta *engage* inguruan metatzen zena galtzea suposatu du. Areago, euskaraz pentsatzeko espazio garrantzitsua galtzea izan da.

Isilik, Pedagogia aldizkaria, hil zitzaigun baita ere, baina beraren ordez, *Hik Hasi* aldizkaria jaio da. Hastapenetatik kolorez

eta maketazio erakargarriaz horniturik gainditu du aurrekoak zuen «gipuzkeriaren» kutsua Euskal Herri osoko tratamendua landuz eta euskararen erabilera txukunduz. Dena dela, honetan ere Iparraldetik etorritako kritikalariei (*Hik Hasi* baino *Hik Has* beharko zuela izan)... ez zaiela arrazoirik falta, aitortuz. Esan beharrik ez dago, halere, aurreko bi ikasturteetan irakaskuntza-munduan (eta Baskongadetako ikastoletan behinik behin) bizitako esperientzia traumatikoak kontuan izanik guztiz premiazkoa zela euskal hezkuntzarako hausnarketa zein komunikaziorako espazio berria eraikitzea. *Hik Hasi* aldizkaria, bere xumean ere, aurtengo gertakizuntzat hartzen dut.

ERAKUNDEAK ETA GIZARTE-MUGIMENDUEN ARTEKO ELKARLANA

Pozgarria da Eusko Jaurlaritza eta AEKren arteko akordioa. Pozgarria da ere UEMAREN hazkundera, eta berarekin batera HPINen presentzia mugimenduak aurtengo urrian Lizartzan egin zituen topaketetan. Galdera, noski, berehala dator kigu burura...

— Zergatik oraingo honetan baiezkoa eman ahal izana orain arte ezinezkoa zen guzti horri?

Ez dut, ordea, galdera hau ikustatu eguneroko prentsak eman ohi dizkigun gertakizunen artean baina, berriro ere Gilles Deleuze zena parafraseatuz, gertakizunak bere eguneroko tasunetik erreskatatu ahal izatea litzateke, hain zuzen, pentsamenduaren zeregin inportanteenetarikoak.

Beraz, gure herri txikietako alkateen jakinduria berreskuratuz, gertakizun, agian komunikabideek argitutako (eta argitaratutako) ohiko albisteetatik erabat aparte, hauexek liriateke, ene uste apalean, aurtengo euskalgintzaren ardatzak zeren, kontraesan eta guzti, haien arabera oraindik ere euskaraz pentsatzen segitzea merezi duelakoan nago.